

Article Info	RESEARCH ARTICLE ARAŞTIRMA MAKALESİ	 KENT AKADEMİSİ
Title of Article	A Seedling of Neo-Municipalism in Turkey: Victory of the Communist Mayor	
Corresponding Author	Doğançan ÖZSEL Munzur Üniversitesi, İ.İ.B.F., Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, dozsel@munzur.edu.tr	
Submission Date Admission Date	12.10.2019 / 07.12.2019	
Author / Authors	Doğançan ÖZSEL ORCID: 0000-0003-4535-6361	
How to Cite	ÖZSEL, D., (2019). Türkiye’de Bir Yeni-Belediyecilik Filizi: Komünist Başkan’ın Zaferi, <i>Kent Akademisi</i> , Volume 12 (40), Issue 4, Pages 657-669.	

Türkiye’de Bir Yeni-Belediyecilik Filizi: Komünist Başkan’ın Zaferi

Doğançan ÖZSEL¹

ABSTRACT:

This paper offers an analysis of the results of the local elections that were held in March 31st 2019 in Turkey. It primarily focuses on the results in the municipality of Tunceli, in which, Fatih Mehmet Maçoğlu, the candidate of the Turkish Communist Party has won the seat. Within the paper, Maçoğlu’s outlook to municipalities and the policies he intends to implement are discussed within the context of an increased interest among anticapitalist movements around the world towards local politics and the neo-municipalist approach they propose. A semi-structured interview with Mr. Maçoğlu is utilized in carrying out this discussion.

Keywords: Turkey, Socialism, Neo-municipalism, Fearless Cities, Local Government

ÖZ:

Bu çalışmada, 31 Mart 2019 Mahalli İdareler Genel Seçimi sonuçları Tunceli özelinde değerlendirilmiştir. Çalışma içerisinde, belediye başkanlığını kazanan Fatih Mehmet Maçoğlu’nun yerel yönetimlere bakışı ve uygulamak istediği politikalar, antikapitalist hareketlerin son dönemde yerel yönetimlere dönük artan ilgileri ve bu bağlamda geliştirdikleri yeni-belediyecilik yaklaşımı çerçevesinde değerlendirmektedir. Bu değerlendirmeyi yapabilmek için Sayın Maçoğlu ile yapılmış bir yarı-yapılandırılmış mülakat da çalışmaya dâhil edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Sosyalizm, Yeni-Belediyecilik, Korkusuz Kentler, Yerel Yönetimler

GİRİŞ:

31 Mart 2019 Yerel Seçimlerinde büyük şehirler dışında seçim sonuçları bakımından dikkat çeken ve ülke çapında ses getiren belki de tek kent ise Tunceli oldu. Muhafız hareketlerin ve sol geleneğin yıllardır güçlü bir taban bulduğu ve 2014 Mahalli İdareler seçiminde Türkiye Komünist Partisi adayı olan Fatih Mehmet Maçoğlu’nu Ovacık’ta belediye başkanı olarak seçen Tunceli, bu defa da Türkiye tarihinde Komünist bir partinin adayını başa getiren ilk kent oldu. Türkiye Komünist Partisi, Sosyalist Meclisler Federasyonu, Emek ve Özgürlük Cephesi ile Türkiye Komünist Hareketi gibi farklı sol örgütlerin Tunceli Belediye Başkanlığı için ortak aday olarak gösterdikleri Maçoğlu, CHP ve AKP adaylarının yanı sıra, HDP’nin başını çektiği bir başka ittifak olan “Dersim Devrimci Güçbirliği” ittifakının adayları ile yarıştığı seçimde %33’lük bir oy oranı ile belediye başkanlığı koltuğunu elde etti.

¹ Munzur Üniversitesi, İ.İ.B.F., Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, dozsel@munzur.edu.tr

Bu yazı, söz konusu seçim başarısının nedenlerini ve sonuçlarını tartışmaktan ziyade, dünyadaki antikapitalist hareketlerin yerel siyasetle ilişkilerinde son dönemde yaşanan birtakım gelişmeler bakımından bu seçim zaferini bir bağlama oturtarak analiz etmeyi amaçlıyor. Bu bakımdan yazının bir sonraki bölümünde, özellikle son on yılda ortaya çıkan yeni-belediyeçilik (*neomunicipalismo*) hareketi tanıtılacak, hareketin genel karakteristiği, politika tercihlerini oluştururken altını çizdiği sorunsallar ve yerel siyaset ile yerel-üstü siyaset arasındaki bağı kavrayış biçimi üzerinde durulacak ve hareketin bir parçası olan kimi belediyelerden örnekler verilecektir. Ardından gelen bölüm ise, 31 Mart 2019 tarihinde yapılan Belediye Başkanlığı seçim sonuçlarını Tunceli ve Ovacık özelinde mercek altına alacak ve bu sonuçları hem Tunceli ili merkez ilçesinin aynı tarihteki belediye meclis seçim sonuçları ile hem de 2014 yılında yapılan Ovacık ilçesinin Belediye Başkanlığı seçim sonuçları ile karşılaştırmalı olarak inceleyecektir.

Yazının üçüncü bölümünde ise Fatih Mehmet Maçoğlu ile yaptığımız bir görüşme yer almaktadır. Burada yeni-belediyeçilik hareketinin genel karakteristiklerinin ve sorunsallarının Maçoğlu'nun başını çektiği Tunceli'deki sosyalist belediyeçilik hareketinde ne derece karşılık bulduğunun ne gibi paralellikler arz ettiğinin ve hangi noktalarda farklılaştığının izi sürülmeye çalışılmıştır. Görüşmede özellikle kentte bundan sonra uygulanabilecek politikalar ile bu politikaların Türkiye'nin genel siyasi atmosferine etkisi üzerinde durulmuşsa da başka konularda da belediye başkanının görüşleri alınmıştır. Bu konular arasında, sosyalist belediyelerin halkı yönetime katma sürecinde yaşadıkları zorluklar ve bunları aşma yolları, ülkemizde özellikle yerel siyasete hâkim olan alt-kimlik aidiyetleri (etnik kimlikler, aşiret bağları, dini cemaatler vb.) ile sınıf-siyaseti perspektifinin nasıl bir arada düşünüleceği ve 21. yüzyılda güç kazanan kişi ve imaj temelli popülist siyasetin sosyalist hareketlerde pratik siyaset bağlamında nasıl bir karşılık gördüğü gibi noktalar bulunmaktadır.

Yazının sonuç bölümünde ise görüşmeden elde edilen veriler ışığında Tunceli'de Maçoğlu'nun kazandığı seçim başarısı ve bundan sonra izleyeceği yol, diğer ülkelerdeki yeni-belediyeçilik uygulamaları bağlamında değerlendirilerek, antikapitalist siyaset bakımından Tunceli'de elde edilen yerel iktidarın anlamı ve içerdiği potansiyeller değerlendirilmektedir.

1. Antikapitalist Kentler ve Eşitlikçi Bir Toplumu Yerelden Yaratma Çabaları

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Batı'da ortaya çıkan Keynesyen konsensus'un 1970'lerle birlikte içerisine düştüğü kriz, sol hareketlerin dünya çapında yükselişine yol açmıştı. Ancak Amerika Birleşik Devletleri'nde Reagan'ın başkanlığı, İngiltere'de de Thatcher'ın başbakanlığı ile sembolize olan neoliberal politikalar 1970'lerin sonlarından itibaren kendisini kabul ettirip, 1989 sonrasında da bir paradigma biçimini aldıktan sonra, tüm dünyada sol hareketler için bir geri çekilme dönemi başlamış oldu (Wood, 2011, s. 30). Kendisini solda gören İngiliz İşçi Partisi gibi partiler dahi serbest piyasanın rasyonelliği veya piyasanın görünmez elinin nesnelliği gibi nosyonları kabul eder ve ekonomideki verimlilik artışı için özelleştirmeleri savunur oldular. Sol hareketler böylelikle kapitalizmle giderek daha fazla eklemlenmeye ve antikapitalist ufkunu yitirmeye başladı.

Ernesto Laclau ve Chantal Mouffe'un 1980'lerin ortalarında kaleme aldığı "Hegemonya ve Sosyalist Strateji" (Laclau & Mouffe, 2001), bu krize karşı sol içerisinden verilen kuramsal yanıtların belki de en bilineniydi. İngiltere'de maden işçilerinin büyük grevinin Thatcher hükümetinin neoliberal siyaseti karşısında mağlup olduğu bu derin kriz ve umutsuzluk anında Laclau ve Mouffe, kapitalizmi dönüştürmenin yolunun, sınıfsal kimliği ayrıcalıklı bir mücadele öznisi olarak gören geleneksel Marksist ezberi terk etmekte olduğunu söylüyorlardı. Onlara göre kapitalizmin bu yeni anında etkili bir muhalefet, farklı kimlik ve hak mücadelelerini, birbirlerini eritmeden yan yana durabilecekleri bir potada birleştirerek bir demokratik hegemonya mücadelesi vererek ve bir sol-popülizm meydana getirip merkezi iktidara yine merkezde ve kitlesel bir alternatif yaratarak oluşturulabilirdi (bkz. Mouffe, 2018). Laclau ve Mouffe'un fikirleri post-Marksizm adı altında entelektüel çevrelerde epeyce etkili olsa da sözünü ettikleri etkili kitlesel muhalefet çoğu yerde ortaya çıkmadı. Ortaya çıktığı nadir durumlarda da sol-popülizm, arzu edilen antikapitalist dönüşümü sağlayamadı.²

Öte yandan 2008 krizinin giderek kalıcılaşması ve popülist rejimlerin bir biçimde dünyanın pek çok bölgesinde siyasal sistemleri otoriterleşirmesi ile sol hareketler bakımından yeni sorunlar ve krizler ortaya çıktı. Demokratik ve antikapitalist siyasal alternatifleri mevcut seçenekler karşısında somut ve gerçekçi bir alternatif olarak önerme ihtiyacı bu kriz ve otoriterleşme ortamı ile birlikte giderek daha büyük bir aciliyet arz ediyordu. Ne var ki zaten neoliberalizmin demokratik süreçleri akamete uğratarak ortaya çıkardığı post-demokratik sistemler, bu otoriter yapı

² Bu konunun daha ayrıntılı olarak tartışıldığı ve post-Marksist siyasetin değerlendirildiği bir çalışma için bkz. (Özsel, 2019).

ile birlikte sol hareketlerin işini daha da zorlaştırıyordu. Böyle bir tablo karşısında somut bir alternatif üretme kaygısındaki sol hareketlerin bir bölümü, dünyanın farklı bölgelerinde, ortak bir stratejik tercih yaparak mücadelelerinin odağını dönüştürdüler ve 1870'lerin "Belediye Sosyalizmi" fikrini (bkz. Güler, 2009, ss. 128-129) güncelleyip diriltmek üzere işe koyuldular. Sosyalist siyaset tarihinin büyük bir bölümünde merkezi siyasal iktidarı hedef almıştı. Oysa bu yeni hareketler, daha dar bir kapsama odaklanıyor, bir çeşit stratejik pragmatizmi devreye sokarak "dönüştürebilecekleri alanı ve dönüştürebilecekleri oranda" dönüştürmeyi hedefliyor ve böylelikle hâkim siyasal paradigmanın alternatifini, siyasetin insanlara en yakın olduğu ölçekte, yerel siyasette göstermeyi hedefliyordu (Bookchin, 2019, s. 13). Yazımızın kuramsal ufkunu işte bu yerelden örgütlenmeyi hedefleyen siyasal hareketler oluşturuyor.

Farklı kesimleri ve talepleri bir araya getiren ittifaklar biçiminde örgütlenen, yereli dönüştüren ve yerelden yükselmeyi hedefleyen bu hareketler, ortak bir siyasal programa veya kesinkes belli birer amaçlar dizisine sahip olmamakla birlikte, sorunsallaştırdıkları toplumsal ve siyasi konular ile bunlara getirdikleri çözüm önerileri bakımından birbirleriyle açık bir ortaklığa sahipler. Bu nedenle de günümüzde kimi yayınlarda yavaş yavaş birlikte ele alınıyor, analiz ediliyor ve değerlendiriliyorlar. Literatürde henüz ortak bir terminoloji geliştirilmediği için farklı isimlerle anılıyorlar. Örneğin kimi yerlerde Değişimin Kentleri, Hür Kentler, Komünalizm gibi farklı isimlerle anılıyorlar (Pisarello, 2019, s. 7). Biz bu çalışma kapsamında, yerel siyasetin kuramsal çerçevesini de dönüştürme ilgileri bakımından bu hareketi yeni-belediyeçilik olarak anmayı tercih ediyoruz.

Yeni-belediyeçilik hareketinin bir parçası olan yerel yönetimlerin, yerel yönetimlere talip olan siyasi hareketlerin ve sivil toplum örgütlerinin tam sayısını bilmek zor. Zira ortada tüm bu unsurları bir araya getiren bir kurumsal çatı mevcut değil. Ancak 2017 yılının haziran ayında, "Korkusuz Kentler" adı altında Barcelona'da yapılan buluşmaya dünyanın farklı bölgelerinden 700'den fazla insanın katıldığı ve ardından aynı isimle basılan ve bu yerel siyaset perspektifini anlatan esere de farklı kıtalardan ve toplam 19 ülkeden gelen 54 il ve ilçeden temsilcisinin katkı verdiği göz önüne alınırsa (Pisarello, 2019, s. 7), karşımızda uluslararası bir hareketin olduğunu söyleyebiliriz.

Bu hareketin dört başı mamur bir ilkeler listesinin olmadığını söylemiştik. Ne var ki sol geleneklerden gelen ve antikapitalist saiklerle toplumsal demokrasiyi yerel ölçekten başlayarak derinleştirmeyi hedefleyen hareketlerin kimi ortak karakteristikleri olduğuna da işaret etmiştik. Bu ortak karakteristiklerin belki de en önemlisi, yerel siyasetin toplumsal dönüşüm bakımından sahip olduğu potansiyeli son derece yüksek görmeleridir. Yeni-belediyeçilik hareketinin bir parçası olan özneler, yerel iktidarı, toplumu somut bir biçimde ve eşitlikçi bir yönde dönüştürmenin bir yolu olarak görüyorlar. Hatta günümüzün otoriter ve pos-demokratik toplumlarında yerel iktidar, bu dönüşümün tek yolu olarak görülüyor (Bookchin, 2019, s. 12). Alternatif bir siyasal, ekonomik ve toplumsal yapının kurulması için seçilebilecek tek gerekçe hedefin yerel ölçek olduğu kanaati pek çok yeni-belediyeçi öznedede hâkim. Neoliberal siyasal-ekonomik-bürokratik bloğunu, bu bloğun izin verdiği yerel siyaset düzleminde ve bizzat bu bloğun siyaseti kapatan ve sınırlayan tarzının yarattığı bir imkânla çatırdatmayı hedefliyorlar. Bu hedefe ulaşırken izledikleri en önemli strateji ise, seçimler yoluyla iktidara geldikten sonra, bu iktidarı bürokratik organların ötesine taşıyan bir adem-i merkeziyetçiliği uygulamaya koymak ve böylelikle hakim düzenin içerisinde işleyen 'normal' kurumsal öznelerin erişemeyecekleri bir demokratikleşme düzeyini seçmene deneyimletmek (Roth, Lander, & Pin, 2019, s. 84). Böylelikle, düzen-içi dedikleri siyasal öznelerden niteliksel olarak farklılaşmayı amaçlıyorlar.

Bu farklılaşmanın deneyimlenebilmesi, söz konusu yeni-belediyeçi öznelerin bir yandan hukuki sınırlar içerisinde kalması, diğer yandan da radikal-pragmatik bir düşünce tarzını uygulayarak, mevzuatın kendisine çizdiği sınırları 'yaratıcı' bir biçimde yeniden yorumlaması ve daha önce düşünülmemişi düşünmesi ile mümkün oluyor çoğu zaman (Boulton, Vidal, & Berges, 2019, s. 71). Böylece giderek merkezileşen ve bürokratikleşen siyasal iktidar, içeriden bozulmaya ve hem devlet bürokrasisinin hem de piyasa güçlerinin etki alanı dışına taşınmaya çalışılıyor.

Pek çok yeni-belediyeçilik uygulaması, ekonomik ve sosyal konularda karar alıcı aktörün ya devlet ya da piyasa olabileceği şeklindeki neoliberal dikotomiye karşı üçüncü bir yol olarak ne piyasaya ne de bürokratik karar alma mekanizmalarına bırakılmadan, kendi kendine yönetilen yerel kooperatiflerin, küçük girişimlerin ve dezavantajlı grupların konumunu yükseltecek projelerin önemini altını çiziyor (Novello, Mohammad, & Buckland, 2019, s. 77). Arjantin'deki Rosario kentinde "stratejik projeler" adı verilen bir dizi projeyi burada bir örnek olarak anabiliriz. Burada kamu kaynaklarının devletin kurumsallığının dışında ancak piyasaya bırakılmadan yönetilmesi ve geliştirilmesi için kolektif yönetim mekanizmalarının kurulması sonucunda yerel sütün endüstrisinin yeniden canlandırılmasından okulların iyileştirilmesine ve sağlık kurumlarının geliştirilmesine kadar bir dizi önemli faaliyet artık "ya devlet ya piyasaya" diyen yanlış ikileme tuzağına düşmeden gerçekleştirilebiliyor (Novello vd., 2019, s. 80).

Hareketin merkeziyetçilikten uzak ve otonom ruhuna karşın, neredeyse tüm yeni-belediyeçi yapılanmaların önemle üzerinde durduğu üç ana boyuttan bahsetmek mümkün: Bu boyutların ilki, "siyasetin feminizasyonu" (Perez, 2019, s.

21). Bu kavram ile kastedilen yalnızca kadınların siyasal süreçlere daha fazla katılımı değil, aynı zamanda siyasal süreçlerin patriarşik değerlerden tümüyle arındırılması ve heteronormativiteye karşı kalıcı bir duyarlılık geliştirilmesi. Bunun için yoğun bir çaba gösteren söz yeni-belediyeçilik yaklaşımına sahip yerel yönetimler, kadın kotası uygulamalarının yanı sıra, kadınların siyasal katılımlarını arttırmak için, toplantıları, insanların çocukları ile katılabilecekleri biçimde organize ediyor, toplumsal cinsiyet etiğine dair çeşitli pratik öneri listeleri hazırlıyor ve kadınlar ile erkeklerin ortak toplantılardaki konuşma süreleri arasındaki eşitsizliği azaltmak için kimi kurallar koyuyorlar (Ferrer, Capella, Ramas, & Yolanda, 2019, ss. 47–48).

Yeni-belediyeçiliğin ikinci önemli boyutu ise somut eyleme odaklı oluşudur. Yeni-belediyeçi yerel yönetimler, kendi ölçeklerinin ötesinde genel bir antikapitalist dönüşümü hedef almakla birlikte, en önemli öncelikleri yerel ölçeğin sınırlı alanı içerisinde ve somut dönüşümlerin gerçekleştirilmesidir. Bu dönüşümler ile genelin dönüşümü arasındaki bağı her zaman aynı açıklıkta görmek mümkün olmasa da yeni-belediyeçilik, ne kadar küçük ve önemsiz olsa da politikaları ile bir biçimde yerele dokunmayı tüm politik perspektifinin ana omurgası addeder genellikle (Pisarello, 2019, s. 9). Zira daha genel bir antikapitalist dönüşümü doğrudan tetikleyecek kapsamlı ve derinlikli yerel politikalar siyasal, finansal ve hukuki gerekçelerle uygulanmasa dahi, insan hayatında ve insanların kentlerine ve toplumlarına bakışta gerçekleştirilecek ufak değişikliklerle birlikte, tümüyle başka bir siyasal düzeni hayal etmek yeniden mümkün kılınabilir. Bu, aslında paradigma haline gelmiş neoliberal düşünceye ve onun siyasal söylem düzeyindeki yegâne rakibi gibi görünen otoriter popülizme karşı bir üçüncü yol önerisidir.

Üçüncü ve son boyut ise hareketin enternasyonalizmidir. Yeni-belediyeçi özneler de elbette küresel çapta çok önemli sorunlarla karşı karşıya olduğumuzu ve bu sorunların hiçbir tikel özne tarafından çözülemeyeceğini teslim ederler. Ne var ki bu küresel sorunların aslında tam da yereldeki güçlü ve olumsuz etkileri nedeniyle birer sorun olduğu ve bunlara karşı en yaratıcı çözümlerin yine yerel düzeyde, insanların gündelik yaşamlarında üretildiğinden hareketle, bu sorunlarla mücadele için de en etkili yöntemin yerel yönetimlerin uluslararası iş birliği, dayanışması ve deneyim paylaşımı ile gerçekleşebileceğini fikri yeni-belediyeçi yerel yönetimler arasında yaygındır (Pisarello, 2019, s. 9). Daha önce bahsettiğimiz 2017 yılındaki buluşmaya olan geniş katılım, bir bakıma bu uluslararası iş birliğine dönük açıklığın ve arzunun bir göstergesi sayılabilir.

Sonuç olarak yeni-belediyeçilik, bu üç boyutun bir arada düşünülmesi ile, dünyanın farklı ülkelerinde ve çok farklı koşullar altında, çok farklı siyasalar geliştirir. Ancak bu farklı siyasaların tamamı, iktidarı bürokratik yapıların ve piyasa ile dirsek teması halindeki kurumsal karar alıcıların elinden alarak sıradan vatandaşı yeniden güç, iktidar ve söz sahibi kılmak yoluyla ve bu amaçla gerçekleştirilir (alıntı). Bu bakımdan yeni-belediyeçilik, aynı zamanda parlamenter demokrasiye karşı bir nevi yerel ve katılımcı demokrasi önerisidir. Bir diğer ifadeyle yeni-belediyeçi siyasal özneler, yerel iktidara talip olduklarında, bunu daha doğru siyasaların uygulanmasını temin etmek ve daha ‘iyi’ yöneticileri başa geçirmek için değil, bundan daha önemlisi, söz konusu siyasaların oluşturulma biçimini dönüştürmek ve halkı siyasetin aktif ve en etkin öznesi kılmak için yaparlar (Junque, Tepp, & Fernandez, 2019, s. 49).

Yeni-belediyeçi öznelerin son bir özelliği de sol hareketler içerisinde özellikle Leninist çizgiden gelenler arasında yaygın olan sıkı parti disiplinine sahip homojen ve konsolide bir örgüt arayışında olmamalarıdır. Dahası yeni-belediyeçi özneler, Laclau ve Mouffe’un “eşdeğerlikler zinciri” fikrini adeta bir adım daha ileriye taşır bir tarzda, kurumsal ittifaklar düşüncesinin de ötesine geçilmesini salık verirler. İnsanların kurumsal yapıların temsilcileri olarak yine bu kurumsal gündemler, öncelikler ve sınırlamalar çerçevesinde hareket ettikleri ve her bir ittifak unsurunun kendi kurumsal bütünlüğünü korumaya özen gösterdiği geleneksel ittifak anlayışının yerine, en azından kimi yeni-belediyeçi özneler, çok farklı siyasal ve toplumsal mücadele geçmişlerinden gelen ve bu nedenle öncelikleri hayli farklılaşmış bireylerin homojenleşmeksizin yan yana gelip dayanıştıkları bir “kaynaşma” (*confluence*) idealinin peşinden koşarlar. Bu hareketlerin belki de şimdiye kadarki en büyük seçim başarısını Barcelona kentinde kazanan Barcelona En Comú, kendisini tam da böylesi kaynaşmalarla meydana gelen bir yapı olarak takdim etmektedir (Junque vd., 2019, ss. 50–53).

Türkiye’de 1970’lerden itibaren kimi toplumcu belediyeçilik uygulamalarına işaret etmek ve bu yeni-belediyeçi çerçevenin kimi tikel özellikleri ile paralellikler kurmak mümkün ise de (bkz. Güler, 2009, ss. 134–156), bu niteliklerin çoğuna sahip olan ve bunun pratik uygulamasını ortaya koyarak somut ve siyasal iklimi dönüştürücü bir örnek yaratmış bir belediyeden ülkemizde henüz söz edemiyoruz.³ Yine de son seçimlerin ardından bu durumun değişmesi olası. Zira uzun yıllardır ilk defa açıkça antikapitalist olan bir aday, hem de bir kentte belediye başkanlığı

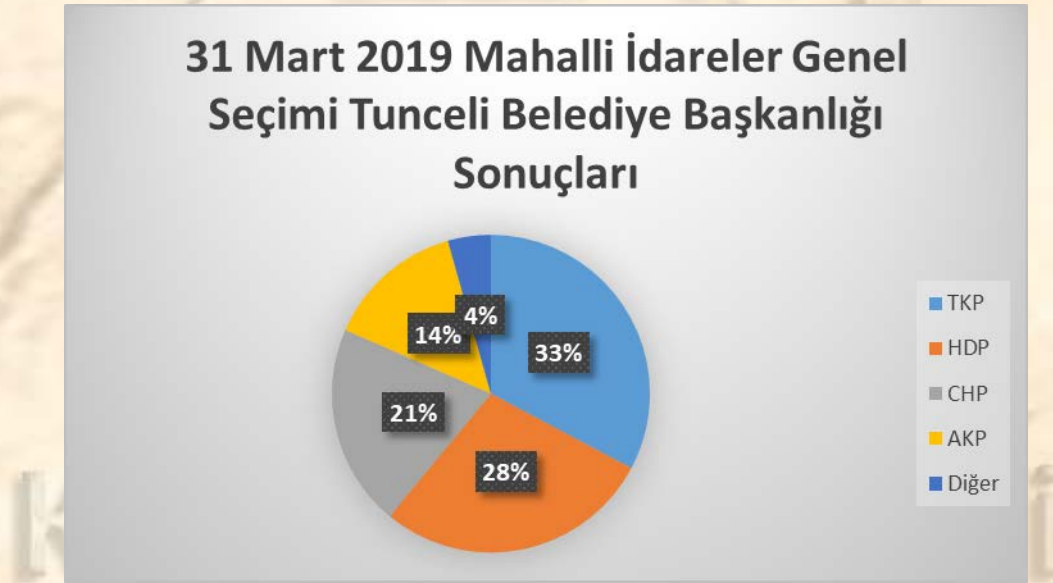
³ Bu noktada HDP’nin siyasal parti olarak 2017’deki “Korkusuz Kentler” organizasyonuna katılım gösterdiği not edilmelidir. Ne var ki HDP’nin de bu perspektifi yerel yönetimler düzeyinde uygulama fırsatı bulduğunu söylememiz mümkün görünmüyor.

koltuğuna oturdu. Maçoğlu'nun Tunceli Belediye Başkanlığı seçimindeki başarısı bu bakımdan hayli önemli. Orada ortaya konulacak yerel yönetim tarzı, bu uluslararası yeni-belediyecilik dalgası ile taşıdığı paralellikler ve ondan farklılaştığı noktalar bakımından dikkatle izlenmeyi hak ediyor. Ancak Fatih Mehmet Maçoğlu ile yaptığımız ve bu konudaki olası benzerlik ve farklılıkları bulmaya çalıştığımız görüşmeye geçmeden önce, Tunceli'deki seçim sonuçlarının genel bir değerlendirmesini vermekte fayda var. Bu bakımdan bir sonraki bölümde 2019 Mahalli Seçimleri'nin Tunceli Belediye Başkanlığı bakımından bir değerlendirmesini sunuyoruz.

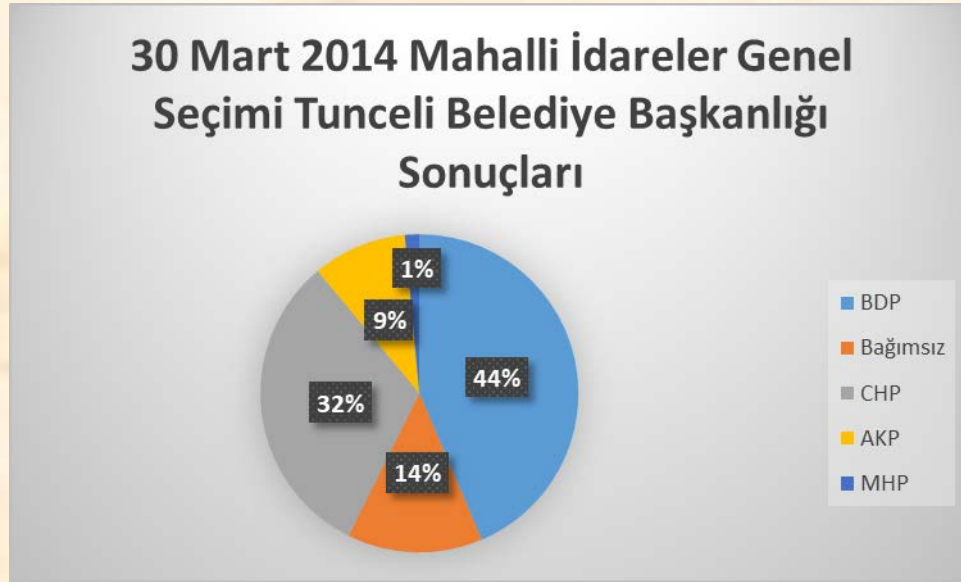
2. 31 Mart 2019 Yerel Seçimleri Tunceli İl ve İlçe Sonuçları

31 Mart 2019'da yapılan Tunceli Belediye Başkanlığı seçimi öncesinde, seçimin üç aday arasında geçeceği düşünülüyordu. Bu üç adaydan öne çıkan ikisi, "Dersim Devrimci Güçbirliği" (DDG) adı altında seçime giren ve başını HDP'nin çektiği ittifakın adayları Nurşat Yeşil ve Hıdır Demir ile TKP çatısı altında birleşen bir diğer ittifakın adayı olan Fatih Mehmet Maçoğlu idi. DDG adaylarının, özellikle kayyım atamalarının ardından HDP'nin elinden çıkmış olan belediye başkanlığını yine HDP'nin almasının hakkaniyetin bir gereği olduğuna ilişkin güçlü ve etkili bir söylem ile önemli oranda oy alacakları az çok tahmin edilmekteydi. Karşılarında ise Maçoğlu vardı. CHP'nin Tunceli'de önemli oranda bir oy potansiyeli olduğu bilinmesine karşın, Maçoğlu'nun Ovacık deneyiminden getirdiği birikimi ve ülke çapında sahip olduğu popülarite ile hem bu oyların bir bölümünü hem de bir önceki seçimde HDP'ye oy vermiş seçmenin bir kısmının oyunu alabileceği biliniyordu. CHP adayı Yusuf Kenan Aydın'ın ancak bu kaçan oyları minimumda tutması halinde diğer iki adayın arasından sıyrılabilme şansı varken, CHP'den gelecek oyların oranına bağlı olarak Maçoğlu'nun DDG adaylarının önüne geçebileceği düşünülüyordu.

31 Mart akşamı ortaya çıkan tablo da bu beklentiler paralelinde gerçekleşti (bkz. Şekil 1). Seçim sonuçlarına bakıldığında, gerek HDP'nin gerek ise CHP'nin bir önceki seçimlerde aldıkları oy oranlarının oldukça altında kaldıkları görülmüyordu. 2014'te %42,4'e ulaşmış olan HDP bu defa %28'de kalırken, CHP'nin oy oranında da 2014'e kıyasla 11 puanlık bir düşüş görülmüyordu (bkz. Şekil 2). Fatih Mehmet Maçoğlu, böyle bir tabloda, %33'lük oy oranı ile seçimden galip çıkarak belediye başkanı seçildi.

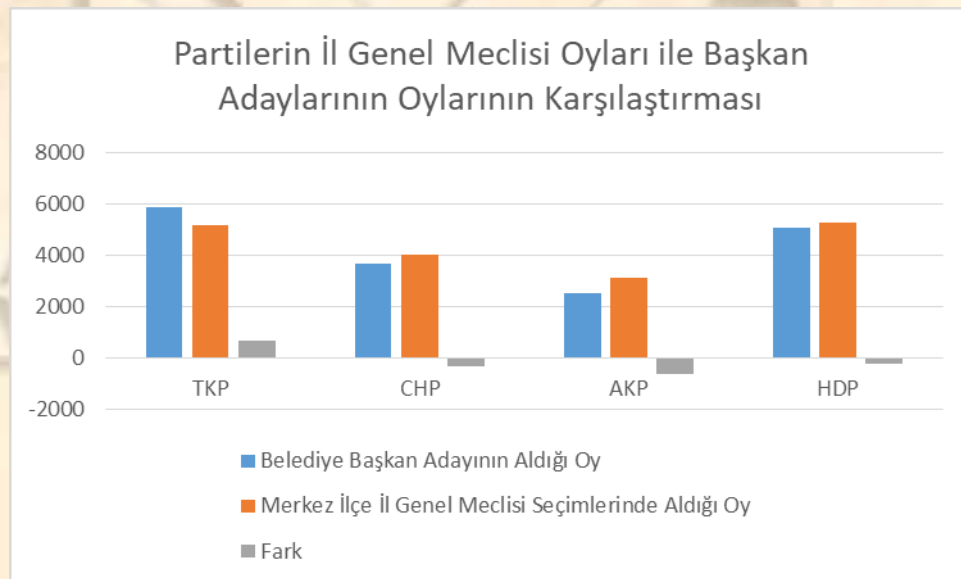

Şekil 1. 31 Mart 2019 Mahalli İdareler Genel Seçimi Tunceli Belediye Başkanlığı Sonuçları

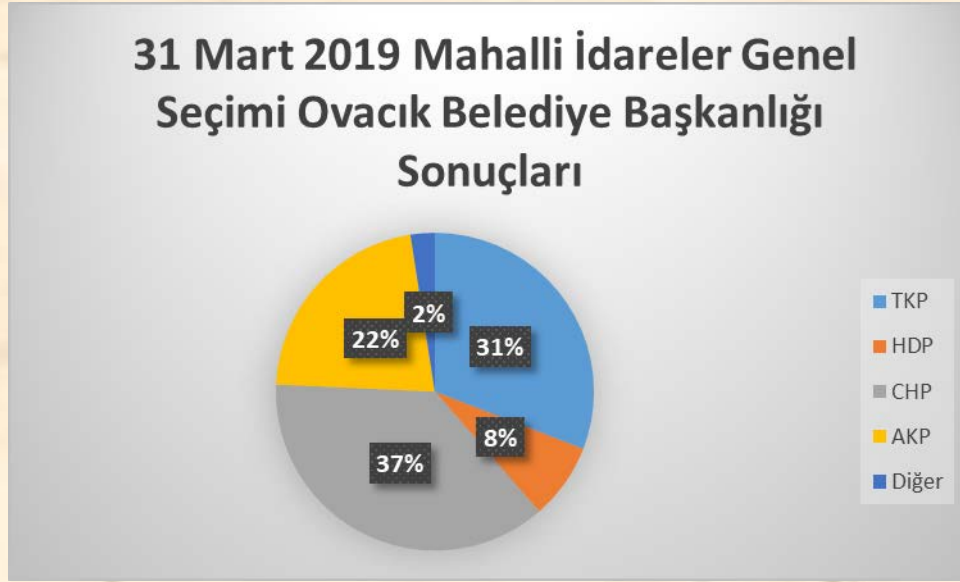
Şekil 2. 30 Mart 2014 Mahalli İdareler Genel Seçimi Tunceli Belediye Başkanlığı Sonuçları

Bu seçim sonuçlarında özellikle iki noktaya dikkat çekilmesi gerekiyor. Öncelikle bu sonuçlar bize, Maçoğlu'nun çok farklı partilerin seçmenlerinden oy aldığını gösteriyor. HDP seçmeninin bir bölümünün, belki de DDG adaylarının seçilmesi durumunda belediyeye yeniden kayyum atanabileceği endişesinin de katkısı ile Maçoğlu'na oy verdiği, aynı şekilde CHP seçmenlerinin de yine bir bölümünün TKP adayına kaydıklarını seçim sonuçlarından çıkartmak mümkün. Nitekim belediye meclis seçiminde hem CHP'ye hem de HDP'ye verilen oyların bu partilerin destekledikleri başkan adaylarının aldıkları oy oranından daha yüksek olması, buna karşılık Maçoğlu'nun da TKP'nin meclis seçimlerinde aldığı oyun üzerinde bir oyla seçilmiş olması, hem bu geçişliliğe işaret ediyor hem de bunun parti kimliğindeki bir değişimin yanında, Maçoğlu'nun kişisel nitelikleri ile ilgili olabileceğini düşündürüyor. Ancak bundan daha ilginç olanı, AKP adayının oy oranının da, AKP'nin meclis seçimlerinde aldığı oyun hayli altında kalmış olması. Bunu AKP adayının zayıflığı ile veya AKP seçmenlerinin stratejik bir tavır ile DDG adaylarının karşısında konumlanmış olabileceği şeklinde farklı savlarla açıklamak mümkünse de, burada açık olan, Maçoğlu'nun çok farklı siyasal fikirlere sahip seçmenlerin oylarını almış ve görünenden daha geniş bir koalisyonun adayı olarak seçilmiş olmasıdır (bkz. Şekil 3).

Şekil 3. 31 Mart 2019 Mahalli İdareler Genel Seçiminde Tunceli'de En Çok Oyu Alan Dört Partinin İl Genel Meclisinde Aldıkları Oylar ile Partilerin Destekledikleri Başkan Adaylarının Aldıkları Oyların Karşılaştırması

Tunceli özelindeki seçim sonuçlarında dikkat çeken ikinci önemli nokta ise Maçoğlu'nun Ovacık Belediye Başkanlığı dönemindeki icraatları ile yükseldiği bir dönemin ardından güçlü bir aday olarak Tunceli Belediye Başkanlığı'na seçildiği gün, partisinin Ovacık'taki seçimde CHP adayı karşısında başarısız olmasıdır (bkz. Şekil 4). Burada alınan oy sayıları 2014 seçimleri ile karşılaştırıldığında, TKP'nin bir önceki döneme oranla oylarını arttırmadığı, buna karşılık bu seçimlerde özellikle HDP'den CHP adayına dönük bir oy akışının olduğu oransal açıdan görülmektedir. Bu da Türkiye'nin hemen her yerinde yaygın olan kişilere ve kişisel imajlara fazlasıyla bağımlı siyasal kültürün bir göstergesi olarak not edilmesi gereken önemli ve ilginç bir sonuçtur. Maçoğlu'nun bütün Türkiye'de ses getiren icraatları, Tunceli merkezinde ona belediye başkanlığını kazandırmış, ancak Ovacık seçmeni, Maçoğlu'nun aday olmadığı bir TKP'ye, bir önceki seçimlerden daha fazla teveccüh göstermemiştir.

Şekil 4. 31 Mart 2019 Mahalli İdareler Genel Seçimi Ovacık Belediye Başkanlığı Sonuçları

3. Fatih Mehmet Maçoğlu İle Yapılan Görüşme

Seçim kampanyanızı diğer adayların kampanyalarından ilkeleriniz var mıydı, varsa bu ilkeler nelerdi?

Bizim bundan önce beş yıllık bir Ovacık, onun öncesinde de Mazgirt ve Hozat deneyimlerimiz vardı. Bu süreç, Türkiye Komünist Partisi, Sosyalist Meclisler Federasyonu, Emek ve Özgürlük Cephesi ile Türkiye Komünist Hareketi'nin bir ittifak çalışması ile başlamışsa da esas ortaya çıkışını halk dayanışmalarına borçludur. İlkelerimiz de Ovacık'tan bugüne evrilen, bu süreçte de netleşen ilkelerdir. Birincisi halkı doğrudan yönetime koymaktır. İkincisi halk ile belediye arasındaki bürokrasinin yıkılması ve bu iki unsurun iç içe geçebilmesini sağlayan programların yapılmasını sağlamaya çalışıyoruz. Üçüncü ilkemiz işe şeffaflık. Şeffaflığı bir zorunluluk olarak değerlendiriyoruz zira belediyenin bütün gelir ve giderlerini halk ait olarak görüyoruz ve bu nedenle de bu bilgilerin halka açılmasının zorunlu olduğu düşüncesindeyiz. Dördüncü nokta üretim. Kendi yerel demokrasimizi geliştirdikçe, üretim ilişkilerinin de geliştirilebileceği ve insanların kendi topraklarına ve coğrafyasına sahip çıkabileceği bir anlayışın örgütlenmesi bizim için önemli. İlkelerimizi genel olarak bu şekilde sayabiliriz.

Peki, kampanya sürecinde kullandığınız temel bazı söylemlerinizi var mıydı?

Bu sağdığım ilkeler doğrultusunda geliştirdik söylemlerimizi de. Toprağın üzerinde, bürokrasinin geliştirdiği kırılmaz anlayışı reddediyoruz. Halkı, kadını veya bugüne kadar hiç kendisini ifade edemeyen farklı sınıf katmanlarını yönetime katma anlayışımızı vurguladık. Kendi coğrafyamıza sahip çıkma isteğimizi vurguladık. Yaşadığımız yerin bütün canlılarına, bitkilerine, doğasına dair söz söyleyebilme hakkımızı savunduk. Bugün de bunun için mücadele de etmek durumunda kalıyoruz, bütün o bürokratik sertliklere rağmen mücadele ediyoruz. Seçim döneminde de şiarımız, bunları ifade eden “devrimci halkçı yerel yönetimler! Söz, yetki, karar halka” idi. Bu halkın yönetime katılımıdır,

bütün meclislerin, belediye encümen toplantılarının, belediyenin kendi halk toplantılarının, mahalle toplantılarının tamamında halkın sözünün burada kesinlikle uygulanabilmesi ile ilgili bir durumdur. Yine, meclislerin oluşturulmasına kadar bütün bu süreci temsil eden bir şairdir.

Seçim sürecinde halk katılımını önceleyen ilke ve söylemlerinizi, çevrenizdeki genç ve dinamik bir ekip ile birlikte çalışarak halka aktardınız. Seçimi kazandıktan sonra da bu kez belediye bürokrasisinin başına geçtiniz. Bu bürokratik unsuru, katılımcı siyasal aktivistler ile uzlaştırabilirdiniz mi? Farklı katılımcı belediyeçilik denemelerinde yaşanan bu gibi örgütsel sorunlarla nasıl mücadele ettiniz?

Aslına bakarsanız belediyeler kamu kurumu olmalarına, devletin bir kurumu olmalarına rağmen birlikte çalışacakları bürokratik alana müdahale edebilme hakları da söz konusu. Dolayısıyla, [belediye bürokratları] ya bu programın bir parçası olur ve bu programı işletirler, ya da bu sosyalist anlayışa uygun ekip oluşturabilme hakkı yerel yönetimlerin hepsinde var. Ama biz tüm çalışanlarımızın yaşam alanlarını ve emeklerini yok sayan bir anlayışla değil, bizim ekibimizle onların bir arada bu programı yürütmesi için çaba harcadık, bu konuda eğitimler verdik. Şunu da belirtmek gerekir ki Dersim bu konuda çok sorun yaşadığımız bir yer değil. Burada farklı bir ideolojik yapı ve siyasal kültür var. Buradaki insanların yüzde doksana yakını siyasal bakımdan sosyalist veya sola yakındır. Bu anlamıyla çok da zorlanmadık aslında.

Peki, halkın siyasete katılımında sorun yaşıyor musunuz? Halkın siyasete katılma arzusu var mı?

Aslında bizim gibi şehirlerde var. Sosyalist anlayıştan beslenen bu şehir böyle bir şeye rağbet edebiliyor, sivil toplum kuruluşlarının temsiliyetinden halkın kendi coğrafyası ile ilgili söz söyleyebilmesine kadar bu konuda belirli bir kültür oluşmuş durumda. Bu da devrimci kültürden kaynaklı bir şey. Biz Ovacık'ta da böyle toplantılar yapıyorduk ve bizim halk meclislerimiz altmış yetmiş kişiden aşağı olmuyordu. Üç bin nüfuslu bir kentte altmış kişi temsiliyet açısından iyi bir şeydir. Burada da zaman zaman yaptığımız toplantılara seksen ilâ yüz kişilik gruplar katılıyor. Ama ülkenin genel güvenlik endeksli politikaları kaygıları arttırınca insanların biraz geri çekilmesinin sağlandığı da bir gerçek. Sonuçta 2016'nın Haziran-Temmuz aylarına kadarki toplantılarımız hakikaten çok sağlam kararların alındığı, çok sağlam söylemlerin tartışıldığı toplantılardı. Ancak temmuz ayından sonraki mevcut durumun yarattığı korku ve kaygı insanların büyük bir bölümünün geri çekilmesine yol açtı ve geride daha çok örgütlü kurumlar kalmaya başladı. Burada da böyle bir durum geçerli ve içerisinde yaşadığımız kapitalist ve emperyalist sistemin yarattığı bir baskılama var. Bundan kaynaklı olduğunu düşünüyorum.

Yerel yönetimler, kapitalist bir ekonomik düzende, mali sıkıntılar içerisinde ve tüm dünyadaki merkezileşme eğilimleri neticesinde dar bir idari manevra alanına sahipler. Bu sınırlılıklar içerisinde komünist bir vizyon belediyeçiliğe nasıl tercüme edilebilir?

Belki komünist bir politik durumu yerel yönetimler ölçeğinde yaygınlaştıramayabilirsiniz ancak sosyalist bir anlayışın nüvelerini işin içerisine dâhil edebiliyorsunuz. Az önce saydıklarımız aslında tam da bu nüveler. Fakat bütçesel durumlara geldiğimizde, devlet veya kapitalist sistem maalesef zaman zaman belediyelere farklı alanlarda söz hakkı veya meclisleriyle karar alma hakkı verse de bütçeleri kendisine bağlıyor. Bunun altını özellikle çizmek istiyorum. Çünkü kapitalizmin esas ana teması da budur, kapitaldir, bütçedir, paradır ve ona hizmet eden araçlardır. İşte bunu denetiminde tutmaya çalışıyor. Bu anlamıyla da belediyeler, bu konuda istedikleri kararları alsalar bile üstteki o bütçe kesintileri ya da projelerin durdurulması bütün belediyeleri durdurabiliyor. Bizim gibi belediyelerin de yerel yönetimlere ayrılan paydan hiç faydalanamadığını özellikle söyleyebilirim. Özellikle muhalif olanlar daha da az faydalanıyorlar. Bir de şöyle bir şey var: 1980'lerde ve 1990'larda milli gelirden belediyelere ayrılan pay daha yüksekken bugün beşe, beş buçuğa kadar düşürülmüş durumda. Bu da bir yerde aslında belediyeleri denetlemek, onları avuçları içerisine almak anlamına geliyor. Bu anlamda bizim de zorlandığımız söylenebilir. Ancak biz buna karşı mücadelemizi, giderlerimizi kontrol ederek, giderler konusunda özele ayrılan, bireye ayrılan veya bürokrasiye ayrılan giderleri keserek biraz daha buna müdahale etmeye çalışıyoruz. Ya da üretim üzerinde, insanlara biraz daha istihdam alanları yaratarak müdahale etmeye çalışıyoruz. Ancak bu bir kurtuluş değil, ancak bir örnek oluşturmayı temsil ediyor. Bu kaygılara karşı, "onlar bunu yapıyorsa, biz de bunu yapmalıyız" diyeceğimiz bir örneğini temsil ediyor ve alttan yukarıya bir basınç ortaya çıkıyor.

Günümüzdeki küresel eğilimlerden bir tanesi de alt-kimliklerin güçlenmesi hususu. Dersim de bu alt-kimliklerin, etnik ve mezhepsel kimlikler yanında aşiret kimliklerinin de güçlü olduğu bir coğrafya. Hatta siz seçim kampanyanızda reddettiğiniz unsurlar arasında "aşiretçiliği" de sayıyordunuz. Bu durum alt-kimlikleri

reddettiğiniz anlamına mı geliyor? Eğer böyle değilse, diğer kimlikler ile sınıfsal kimliği nasıl uzlaştırıyorsunuz?

Aslında, dikkat edersek, bütün alt-kimlikler sınıf çelişkileri içerisindedir. Örneğin Dersim'deki aşiret meselelerine baktığımızda, onlar ayrı bir tavır belirlemiyorlar, sadece, daha çok duygusal bir yan olarak ortaya çıkıyorlar. Yani cenazelerde, düğünlerde, şurada burada daha öne çıkar. Siyasetten ve yerel yönetimlerin kötü idaresinden kaynaklı olarak da şimdiye kadar dünyada ve Türkiye'de o noktadan bir faydacı anlayışı ortaya çıkartmak istiyorlar. Aslında aşiretçilik ve adamcılık meselelerinin ortadan kalkması durumunda bunların da ortadan kalkacağını göreceğiz. Neden? Çünkü şimdiye kadar, örneğin bir milletvekili veya bir belediye başkanı seçildiğinde, ki yalnızca Dersim için değil Türkiye geneli için konuşuyorum, herkesin kendi akrabasını, adamını, şuyunu buyunu işin başına getirdiği bir anlayış örgütlenmiş. Ve bu nüve, bu el koyma, yönetirken oradan faydalanabilme anlayışı burada da görünüyor. [İnsanlar]Orada durmak istiyor, güçlü olduğunu göstermek istiyor. Emin ol o aşiretlerin içerisindeki şeylerin tamamı sınıfsaldır, siyasal anlayış içerisinde de yerini alır. Biz işin bu yönünü güçlendirdikçe diğer taraf zayıflamaya başlayacak.

Bir sosyalist adayın seçilmesi ile belediye başkanı profili değişti. Alınan kararların içeriğinde de bir değişikliğin olması beklenebilir. Ancak kararların alınma sürecinde bir değişiklik olacak mı veya bugüne kadar böyle bir değişiklik oldu mu?

Toplum yaşam ritüellerinize, davranış biçiminize, yaşamınızın tamamına daha fazla dikkat ederek bakıyor. Buralara seçildiğinizde emin olun hem ilde hem de il dışında herkesin gözü sizin üzerinizde oluyor. Bu davranışlarınıza kadar yansımaya başlıyor. Mesela şuradaki duvarın [belediyenin önünde yer alan ve giriş çıkışların tek bir kapıdan yapılmasını sağlayan güvenlik duvarı kastediliyor] kaldırılmasını toplum şöyle algıladı: Bu, bürokrasinin, sertliğin, aradaki sınırın kalkmasıdır. Yerel yönetimlerde burada hizmet veren ile hizmet verilenin ortaklaştığı hissiyatını geliştiriyoruz. İkincisi, bırakın onu, sadece kravat takmamanızla, takım elbise giymemenizle bile sizi kendisinden görmeye başlıyor.

Evet, bunlar sembolik olarak halk ile yerel yönetimi kaynaştırma yönünde hamleler. Ancak pratikte bunu uygulamaya geçirebildiniz mi?

Bakin nereye geleceğim. Tam bunları yaptığınızda, oradaki duvarı kaldırmaya başladığınızda, [halk da] yereldeki yönetime katılıp, aslında pratik olarak da söz ve karar alma hakkını kendisinde buluyor. Aldıkları kararlar da uygulanmaya başladığı andan itibaren kendisini oranın bir yöneticisi, bir parçası olarak görmeye başlıyor. Mesela kendi mahallesi ile ilgili bir imar, bir sokak düzenlemesi, peyzaj ya da mahalledeki kadınların çalışmalarına dair bir karar aldıklarında ve o uygulanmaya başladığı andan itibaren kendisini orada, somut olarak yönetimde görmeye başlıyor.

Peki, bunlar somut olarak yapılıyor mu?

Yapılıyor tabii. Mesela iki gündür mahallelerde toplantılar yaptık. Daha öncesinde de yapmıştık. En son örneğin Cumhuriyet Mahallesi'nde yapmış olduğumuz toplantı sonrasında alınan kararlar uygulanmaya başlayınca, "tamam sokağımızda düzenlemeler şuradan başlamalıydı, gerçekten de oradan başladı, [dediğimiz] yapıldı" deniyor. Ayrıca imarla ilgili, yapı denetimiyle ilgili, o insanların yaşam alanlarına dair söz aldığı anda böyle bir hava oluşuyor. Tabii bunları yaparken biz de biraz bu süreci, yaşadığımız ekonomik sıkıntılardan ve bu çelişkilerin sertleşmesinden kaynaklı olarak, biraz daha ağırdan alıyoruz. Zamana yayıyoruz. Ama yaptıklarımız görülüyor.

Bahsettiğimiz katılım aynı zamanda siyasal dönüşümü de gerektirdiği için herhalde zamana yaymayı tercih ediyorsunuz aynı zamanda.

Ovacık bunun için çok iyi bir örnek oldu. Ben şimdi Ovacık'a gittiğimde görüyorum. Oradaki halkın söylemi, "belediyeye giremiyoruz", "bu kararları alırken çok dinlemiyorlar bizi", "istedikleri kararları kendileri alıp, kendileri uygulamaya başlıyor" oluyor. Ve rahatsızlık görmeye başladılar. Yani somutta aslında böyle bir yaşam çıkıyor. Siz o bölgede kaybettiğinizde aslında somutunuz daha fazla çıkıyor.

Peki, siyasette patriarşi ile mücadele için bugüne kadar neler yapıyorsunuz ve neler yapacaksınız?

Belediye'ye ilk girdiğinizde gözünüze ne çarptı? Kadın çalışanlarımız değil mi? Kadın Dersim'de her ne kadar kendisini ifade eden bir durumda olsa da hala erkek egemenliğinin güçlü olduğunun, sözün erkekte olduğunun hepimiz farkındayız.

Fakat kadına karşı şiddet halen bir sorun burada.

Evet var, halen var. Evet, Türkiye ortalamasına göre belki daha düşük ama bu, onun üstüne çıkmayacağı anlamına gelmez. Bu sosyoekonomik yapının, düzelmesiyle ya da aşağıya düşmesiyle hareket edecektir. Yani sosyoekonomik yapının düşmesi ile kadınların daha fazla zulme uğrayacağını göreceğiz, ama bunun düzelmesiyle de kadının kendisini toplumda, dışarıda her alanda sözü olmaya başladığında da bunun daha azalmaya başlayacağını hepimiz biliriz. Ancak şunu söyleyeyim size: Biz Türkiye Komünist Partisi'nden yerel yönetimlere girsek de Sosyalist Meclisler Federasyonu'ndan, yani Kaypakkaya geleneğinden gelen bir kurumuz ve bu kurumun tavrı nettir. Yüzde elli kadın kotası zorunludur, ayrıca kadının beyanı esastır diyor. Bu bizim Dersim'de de yaşamda da mahallelerdeki toplantılarda da bütün alanlarda da bu meselelere dikkat ediyoruz. Mesela bazı kültür haline gelmiş dili değiştirmeye çalışıyoruz. Birisi "hanımefendi" dediğinde, "kadın demek istemiştiniz herhalde" diyoruz ve insanlar bir süre sonra konuşurken dili sürçse bile, "pardon, kadın" demeye başlıyor. Bu bile aslında burada siyasetimizin yaygınlığı açısından, dil açısından bir müdahale olarak görülmeye başlanıyor. Hatta bazılarının eleştirisi, "yahu tam diyeceğiz ama siz bize 'kadın' diyeceksiniz diye mecbur değiştiriyoruz" diyorlar. Bu gerçekten de bir etki göstermeye başlıyor. Bir de kadınlar eşleriyle tartıştıklarında, "ben bunu meclise taşıyacağım, belediyeye taşıyacağım" diye bir baskıyı kurduklarını da biliyoruz. Yüzde elli meselesi de tekrar söyleyeyim, bizim için olmazsa olmaz.

Son on yılda dünyadaki pek çok antikapitalist hareket, yerel yönetimleri mevcut sistemi dönüştürmek için bir imkân olarak görmeye başladı. Sizce yerel iktidarlar eşitlikçi bir toplumun ortaya çıkışında nasıl bir işlev üstlenebilirler?

Bu ülkenin, sistemin, siyasetin durumuna bağlı bir şey. Sistem-içileşmiş partilerin gelmesi durumunda biraz bireyin öne çıktığı bir tablo oluyor, bireyin kendi kafasındakileri yapma durumunun öne çıkması söz konusu oluyor. Fakat [sosyalist] siyasal anlayış olarak gelmeye başladığınız zaman daha kurumsal olabilmek, daha fazla müdahale edebilmek ve değiştirip dönüştürebilmek durumu ortaya çıkabiliyor. Yani bu iki anlayış ayrıdır. Mesela ben 2014'te belediye başkanlığını aldıktan sonra İspanya Marinaleda'yı duymuştum. Orayı bir araştırdım. Sonra Filipinler'deki, Hindistan'daki, Nepal'daki ve Yunanistan gibi yerlerdeki sosyalist, ilerici ve ekolojist partilerin durumlarını biraz inceledim, biraz da görüşmeler yaptım. Mesela geçenlerde Patras'a gittim. Orada yapmış olduğumuz görüşmelerde, bütün kapitalist anlayışa karşı politikaların neler olabileceğini konuştuk. Hepsi de yerelde politikayı, halkı siyasete katarak yapmak istiyorlar. Bu çok önemli. Yan bakın, bu çok lafla olabilecek bir durum değil. Çünkü siz bunu uygulamaya koyduğunuzda bir tek kadın veya bir tek genç çıkıp sizin savunduğunuz bir noktaya karşı çıkarak sizi dönüştürebiliyor. Bunu ben Ovacık'ta gördüm. Yani "şu sokak yapılısın ve buradan başlasın, burası kötü görünüyor, gelen geçen bunu görüyor" dedik. Birisi çıktı, "hayır şuradan başlasın, çünkü orada bir hasta var ve orayı yaptığınızda onun dışarı çıkması kolaylaşacak" dedi. Bakın bir kişinin yereldeki bilgisi uygulamayı nasıl değiştirebiliyor. Mesela Marinaleda o dönemlerde halka "buradan göç etmeyin, mücadele edin" diyordu. Ve orada komünist bir parti, sosyalist bir parti otuz otuz beş yıldır kendi yenilenebilir enerjisinden tutun üretimine kadar, doğasından tutun komünlerine kadar kurabiliyor. Bunlar bir anlayışın eserleri.

Dolayısıyla önerdiği toplum modelini gösterebiliyor.

Gösterebiliyor. Sosyalizm kurumsal olarak geldiğinde daha güçlü, tekil olarak geldiğinde daha popüler bir şekilde gelebiliyor. Her ikisinin de yaratacağı durumlar vardır. Esas olan özellikle sosyalist bir anlayışın, adaleti, insanların eşitliğini, toplumsal cinsiyet eşitliğinden LGBTI'lerin sorunlarına, doğadaki yaşam alanlarına ve canlılara kadar söz söyleyebilen anlayışların gelmesinin değişimi kolaylaştırmasıdır.

Kurumsallıktan ve siyaseti halka vermekten bahsettiniz ama, siz Ovacık'tan buraya aday olarak geldiğinizde, partiniz Ovacık'ı kaybetti. Bir sonraki seçimlerde de Fatih Mehmet Maçoğlu Tunceli Belediyesi yerine bir başka belediyeden aday olduğunda burayı mı kaybedecek? Biz siyaseti genellikle kişiler üzerinden düşünmüyor muyuz?

Öyle düşünmüyorum. Toplumlarda kişi belki evet biraz öne çıkıyor. Şöyle bir durum olabiliyor: Yüzde otuz bir taban potansiyeli yakalyorsunuz, onun üzerine beş veya altı puan da sizin farkınız olabiliyor. Bu kabul edilebilir bir şey.

Dünyanın her yerinde, özellikle de Ortadoğu’da bu bireylerin öne çıkması kültürü maalesef var. Ama şunu söyleyeyim size. Mesela biz Ovacık’ta kaybetmedik aslında. Biz Ovacık’ta tabansal potansiyelimizi ve oy oranımızı koruduk. Bizim karşımızdaki partiler birleştiklerinden dolayı bizim kaybımız söz konusu oldu. Mesela A partisi bir önceki seçimde altı yüz oy alırken, son seçimde yüz kırk oy aldı. Bir karşı ittifak söz konusu oldu. Çünkü siz sisteme müdahale ettiğinizde, sisteme kafa tuttuğunuzda, sistem-içileşmiş olanlar ya da sistem-içi olmayabilir ama sizin iktidar olmanızı istemeyenle, kendi siyasal çıkarları, tabansal çıkarları o anlayışı geliştirmek adına, sizin kazancınızı kayba çevirmek adına ellerinden geleni yapabiliyorlar. Ovacık’ta da öyle bir durum oldu.

Son bir soru: Beş yıllık bir TKP belediyeciliğinin ardından bizler nasıl bir kentte yaşıyor olacağız ve beş sene sonra hareketinizin bir sonraki hedefi ne olacak?

Şunu söyleyelim: Bizim, sosyalistlerin, demokrat aydınların, sol gelenekten gelenlerin asıl hedefi toplumsal katmanların, özellikle ezilenlerin, yoksulların ve aslında herkesin ortaklaşabileceği bir kurumsallaşmayı sağlamaktır. Bunun için çaba gösteriyoruz. Yani Türkiye halklarının farklı alanlarda kendisini örgütleyebileceği bir anlayışın çabası içerisindeyiz. Biz de belediyelerle devrim olmayacağını biliyoruz. Ama belediyelerde sosyalizmin yolunun açılacağını, ona hizmet edileceğini de düşünüyoruz. Çünkü yerel demokrasi, aynı zamanda genel demokrasinin de alt zeminini oluşturmaya başlıyor. Bizler Ovacık’tan sonra ortaklaştığımız kurumlarla birlikte en azından on iki on üç yerde yerel yönetimlere katıldık. Bir tek belediyeden on iki on üç yere uzandık. Ve dahası gündem olduk, toplumda gündem olduk, oralarındaki yerelde gündem olduk. “Keşke daha erken başlasaydınız” diyenlerin sayısı artmaya başladı. Bu bizim için çok değerli. Ve biz bu şehirden çıktığımızda, emin olabilirsiniz ki bu şehir kendi yereliyle barışık, kendi yereli hakkında söz söyleyebilen, rahat diyalog kurabilen bir yer olacak ve bürokrasiden uzaklaşmış bir şekilde belediyeyi kendisine ait olarak görmeye başlayacak. Üretim ilişkilerinde gelişmeler olacaktır. Ama şöyle bir dezavantajlı durumumuz da söz konusu: Sistem, kendisinden sonra gelenlerin hareket etmemesi adına, yerelin içini boşaltarak hareket alanını daraltma çabası içerisinde. Biz bunu dayanışma kültürü ile birkaç sene içerisinde alt edip, sonra halkın esas ve temel ihtiyaçlarını karşılayacak çalışmaları buraya yayabileceğimizi düşünüyoruz. Örneğin çarpık kentleşmeye karşı yeni oluşum alanlarının bir lüks olmadığını, suyun, barınmanın ve benzeri şeylerin birer hak olduğunu, eğitim ve sağlığın birer hak olduğuna dair toplum içerisinde bir genel kültürün bir genel anlayışın gelişeceğini düşünüyoruz.

Çok teşekkür ederim.

Ben teşekkür ederim.

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Yeni-belediyeçilik hareketinin öne çıkan karakteristiklerini aklımızda tutarak Fatih Mehmet Maçoğlu ile yaptığımız mülakatı değerlendirdiğimizde karşımıza çıkan ilk dikkat çekici sonuç, çok farklı toplumsal bağlamlarda yer alan antikapitalist hareketlerin, birbirleri ile geniş çaplı bir bilgi ve fikir alışverişi olmaksızın benzer siyasal yaklaşımlar geliştirmekte olduklarıdır. Röportaj öncesinde kendisine sorduğumuzda yeni-belediyeçilik hareketi konusunda bir bilgisinin bulunmadığını belirten Sayın Maçoğlu’nun yerel siyasete bakışı ve yerel ölçeği antikapitalist mücadele ile ilişkilendirme biçimi, bu hareketlerin temel aldıkları genel perspektife hayli yakındır. Maçoğlu da tıpkı diğer yeni-belediyeçilik hareketleri gibi halkın siyasete dâhil edilmesinin gereğinden ve siyasetin yalnızca çıktılarının değil, yapıma biçiminin dönüştürülmesinin öneminden bahsetmektedir. Ayrıca sol sınıfsal taleplerin sınıfsal olmayan farklı kaygı ve taleplerle harmanlanması, siyasette patriarşi ile mücadele edilmesi ve uluslararası dayanışmaya dönük açıklık bakımından da genel karakteristik itibarıyla son derece net paralellikler bulunduğu görülmektedir. Dünyanın her yerinde görülen siyasetteki merkezileşme eğilimleri ve neoliberalizm ile otoriter popülizm arasına sıkışmış siyasal yelpaze (Boulton vd., 2019, s. 70), farklı bağlamlarda karşılaşılan benzer sorunlar olarak antikapitalist hareketlerin önünde durmakta ve bunlara karşı yine benzer çözümler önerilmekte, bu hareketlerin çoğunluğu çözümü yerel siyasette ve onun demokratikleştirilmesinde görmektedir. Buradan yola çıkarak yerel siyasetin günümüzdeki antikapitalist hareketler için yapısal bir olanak sağladığı sonucunu çıkarmak mümkün.

Öte yandan Maçoğlu’nun belediye başkanlığında temsil ettiği yaklaşımın bu küresel hareket ile arasındaki farkların da altını önemle çizmek gerekiyor. Pek çok yeni-belediyeçilik hareketi gibi Maçoğlu’nun adaylığı da bir ittifak yapısı içerisinde çıktı. Ancak bu ittifakın, geniş ve aktif katılımcı bireylerden oluşan kitlesel tabanı olduğunu ve başkan adayının da yalnızca bu tabanın bir temsilcisi olduğunu söylemek kolay değil. Dolayısıyla doğrudan katılıma dayalı meclislerin belediyenin resmi yapısına paralel bir biçimde işletildiği ve iktidarın geniş bir aktivist kitle eliyle sıradan halka devredilmesine çalışıldığı kaynaşmacı bir örgütlenme ilkesinin işlemediğini görüyoruz. Maçoğlu’nun adaylığı, daha çok geleneksel kodlarla kurulmuş kurumlar-arası bir ittifakın sonucuydu.

Bu bakımdan Maçoğlu örneğini, yeni-belediyeçilik hareketinin sosyalist hareketin ülkemizdeki kurumsal gelenekleri ile harmanlanmış bir biçimi olarak yorumlamak daha isabetli olacaktır. Nitekim belediyenin kendisine bir çeşit halkı bilinçlendirme, siyaset ve eşitlikçi toplum talebini yükseltme hedefi biçmesi de bu tespiti güçlendiren bir noktadır. Yine diğer yeni-belediyeçilik hareketleri ile Tunceli Belediyesi örneği arasındaki bu farkın gerek ulusal düzeyde gerekse Tunceli özelinde sahip olunan siyasal kültür ile ilişkilendirilmesinin mümkün olabileceğini de belirtmek gerekiyor.

Tunceli Belediyesi'nde yeni-belediyeçilik hareketi paralelinde hayata geçirilmek istenen uygulamaların önünde bir dizi sorunun bulunduğu da altını çizelim. Bu sorunlarında başında, siyasetin kiteselleştirilmesi geliyor. Belediye başkanı ile halk arasında popülerlik ve inandırıcılık bakımından bir sorun olduğu söylenemez. Bu bakımdan başkanın arkasında bir kitlenin durduğunu tahmin etmek zor değil. Öte yandan iş bu geniş kitleyi aktif bir biçimde siyasete sokacak siyasal aktivistlere geldiğinde, bu konuda bir eksiklik olduğu göze çarpıyor. Geniş bir yerel aktivist topluluğunun yeni-belediyeçilik uygulamaları için taşıdığı büyük öneme karşın (Junque vd., 2019, s. 52), belediye halkı birlikte yönetmeye çağırıldığında, bu birlikte yönetim işinin altyapısını oluşturacak, kentte bu konuda bir hareketlilik sağlayacak, aynı zamanda kent için çalışmaya, emek harcamaya, fikir ve iş üretmeye istekli ve motivasyonu yüksek bir grubun belediye başkanının çevresinde olduğunu gözlemleyemedik. Her ne kadar söylemlerde halkın siyasete katılımını arttırmaktan bahsediliyorsa da halkın öncelikle belediyeden inisiyatif almasını beklediğini tahmin edebiliriz.

Belediyenin kurduğu katılımcı meclisler de şimdilik işletilmeye çalışılsa da uzun vadede, özellikle mevcut siyasal konjonktürün demokratik haklar bakımından bugünden daha ileri bir noktaya gitmemesi halinde, halkı siyasete katmakta muhtemelen zorlanacaklardır. Üstelik özel sektörde çalışanların ağır çalışma koşulları da katılım konusunda var olan bir diğer engeldir. Katılımcılığın yeni-belediyeçi uygulamaların yegâne meşruiyet kaynağı olduğu göz önüne alınırsa, bu konuda yaşanacak zorlukları aşmanın belediye için ne kadar hayati olduğu anlaşılabilir.

Bir diğer önemli eksiklik ise, bu katılımcı mekanizmaların işletilmesinde elektronik haberleşme araçlarının kullanımının minimum düzeyde tutulmasıdır. Belediyenin finansal yetersizliği ve az önce bahsedilen aktivist ekibin eksikliğinin yanı sıra, bölgedeki teknoloji okur-yazarlığının böylesi olanakların etkin kullanımı için yeterli düzeyde olmadığı düşüncesi burada etkili olmuş olabilir. Bu gerekçelere hak vermek mümkün olsa da yerel demokrasiler için bu elektronik araçların açtığı önemli imkânları, özellikle siyasetin feminizasyonu bakımından yarattığı fırsatları da göz ardı etmemek gerektiği ortadadır (Perez, 2019, s. 23).

Tüm bu sorunlara ve küresel yeni-belediyeçilik hareketlerinden farklılaşan yönlerine karşın, merkezi siyasetin sertleştiği ve sol hareketlerin söylemsel düzeyde yurt çapında etkin bir güç olmakta zorlandığı bir dönemin ardından, Maçoğlu gibi bir popüler figür önderliğinde yerelde somut dönüşümler yapılması bu hareketler için önemli bir fırsat gibi görünmektedir. Zira mevcut siyasal ve ekonomik sistemin bir alternatifinin olabileceğini söylemek yerine bu alternatifin yerel bir ölçeğini kurmak ve uygulanabilirliğini göstermek, böylelikle de bu yönde daha genel bir talebi ortaya çıkartmaya çalışmak antikapitalist hareketlerin önündeki tek gerçekçi seçenek olabilir. Tam da bu durum, yukarıda sözünü ettiğimiz zorlukların aşılması için bir motivasyon kaynağıdır ve Maçoğlu'nun Türkiye genelindeki sol seçmenden ve demokratik kitle örgütlerinden geniş bir destek bulmasının nedenidir. Kaldı ki Dersim bölgesinin katılımcılığa değer veren siyasal kültürü ve kentin küçük ölçeği düşünüldüğünde, yeni-belediyeçilik uygulamalarının hayata geçirilmesi için ülkemizdeki en uygun ilin burası olduğu da bir gerçektir. Belki dünyadaki diğer örneklerle her konuda benzeşmeyen, kendi farklı koşullarına özgü bir takım özgün çözümler üreten ancak uluslararası yeni-belediyeçi hareketlerinin ruhuna uygun bir kent yönetimi uygulamasını önümüzdeki yıllarda burada görebilmemiz, bu bakımdan olasıdır. Tunceli Belediyesi'nin bundan sonraki hikâyesinin de tam bu nedenle izlemeye değer olduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA:

Aydın, Y. (2018, 14 Aralık). Baharı beklerken... *Birgün Gazetesi*, s. 6.

Bookchin, D. (2019). The Future We Deserve. iç. Barcelona En Comú (Der.), *Fearless Cities* (ss. 12–16). Oxford: New Internationalist.

Boulton, J., Vidal, M. A., & Berges, L. (2019). Municipalism in Small Towns and Rural Areas. iç. Barcelona En Comú (Der.), *Fearless Cities: A Guide to the Global Municipalist Movement* (ss. 68–75). Oxford: New Internationalist.

Ferrer, X., Capella, S., Ramas, P., & Yolanda, S. (2019). Code of Ethics and Financing. iç. Barcelona En Comú (Der.), *Fearless Cities* (ss. 41–48). Oxford: New Internationalist.

Güler, M. (2009). Toplumcu Belediyeciliğin Doğuş Koşulları Üzerine. İç. İ. Kamalak & H. Gül (Der.), *Toplumcu Belediyecilik: Yerel Yönetimlerde Sosyal Demokrasi—Teorik Yaklaşımlar, Türkiye Uygulamaları* (ss. 125–158). İstanbul: Kalkedon.

Junque, M., Tepp, C., & Fernandez, M. (2019). Organizing a Municipalist Platform: Structure and Confluence. iç. Barcelona En Comú (Der.), *Fearless Cities: A Guide to the Global Municipalist Movement* (ss. 49–58). Oxford: New Internationalist.

Laclau, E., & Mouffe, C. (2001). *Hegemony and Socialist Strategy: Towards a Radical Democratic Politics* (2nd ed). London ; New York: Verso.

Mouffe, C. (2018). *For a Left Populism*. London ; New York: Verso.

Novello, R., Mohammad, S., & Buckland, K. (2019). Creating Non-State Institutions. iç. Barcelona En Comú (Der.), *Fearless Cities* (ss. 76–82). Oxford: New Internationalist.

Özsel, D. (2019). Yurttaşlık, Popülizm ve Radikal Politik Özenin Kurulumu: Post-Marksist Siyasetin Bir Değerlendirmesi. iç. A. Öztürk & D. Özsel (Der.), *Yurttaşlık ve Demokrasi* (1. basım). Ankara: Nika Yayınevi.

Perez, L. (2019). Feminizing Politics Through Municipalism. iç. Barcelona En Comú (Der.), *Fearless Cities: A Guide to the Global Municipalist Movement* (ss. 21–25). Oxford: New Internationalist.

Pisarello, G. (2019). Introduction. iç. Barcelona En Comú (Der.), *Fearless Cities* (ss. 7–9). Oxford: New Internationalist.

Roth, L., Lander, B., & Pin, G. (2019). Radical Democracy in City Council. iç. Barcelona En Comú (Der.), *Fearless Cities* (ss. 84–91). Oxford: New Internationalist.

Taşkın, Y. (2019, Temmuz 16). 31 Mart-23 Haziran Seçimleri Türkiye Sağı Açısından Ne Anlama Geliyor? 12 Ekim 2019 tarihinde şuradan alınmıştır: <https://www.birikimdergisi.com/haftalik/9605/31-mart-23-haziran-secimleri-turkiye-sagi-acisindan-ne-anlama-geliyor>

Wood, E. M. (2011). *Sınıftan Kaçış: Yeni “Hakiki” Sosyalizm* (2. Basım; Ş. Alpagut, Çev.). İstanbul: Yordam Kitap.

Kent Akademisi